

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної
Кафедра дошкільної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНО-ТВОРЧОГО ПІДХОДУ ДО
ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

Студентки 2 курсу МВД групи

Освітньої програми:

Дошкільна освіта. Логопедія

Спеціальності: 012 Дошкільна освіта

Галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка

Ступеня вищої освіти: магістра

Рембайло Вікторії Петрівни

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Присяжнюк Лариса Андріївна**

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

(підпис)

(ініціали, прізвище)

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

_____

(підпис)

_____

(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Еколого-природнича освіта дошкільників у світлі сучасних вимог.....	8
1.2. Створення інноваційного освітнього середовища як передумови ефективного розвитку особистості дошкільника.....	13
1.3. Реалізація освітньо-виховного потенціалу художньої літератури у процесі ознайомлення дітей з природою.....	21
1.4. Психологічні особливості сприймання дітьми дошкільного віку художньої літератури природознавчого змісту.....	27
РОЗДІЛ 2. ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ТВОРЧОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
2.1. Експериментальне дослідження рівнів сформованості у дітей старшого дошкільного віку природничо-екологічної компетентності.....	32
2.2. Збагачення досвіду спілкування з природою засобами технології художнього пізнання природи з використанням творів літературного мистецтва.....	41
2.3. Творчі методи та прийоми ознайомлення дітей з природою під час опрацювання авторських екологічних казок.....	48
2.4. Стимулювання інтересу до пізнання природного довкілля у процесі організації художньо-мовленнєвої творчої діяльності дошкільників на основі літературних творів.....	58
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

В умовах екологічної кризи, яка набула нині глобальних масштабів, існує необхідність у пошуку шляхів, які б суттєво звузили її межі, допомогли подолати нагальні екологічні проблеми. Не випадково, що такий пошук учені насамперед здійснюють у педагогічній площині, усвідомлюючи, що саме процес навчання і виховання формує суспільство майбутнього, його свідомість, переконання, а відтак, поведінку. У цьому процесі дошкільна ланка посідає чи не найважливіше місце. Еколого-природнича освіта дітей дошкільного віку – це перший крок до формування гуманної особистості, громадянина, здатного будувати свої взаємини з природою за законами добропорядності й милосердя, декларуючи бережливе ставлення до природи як основу цих взаємин.

Серед засобів виховання гуманних почуттів та формування духовних цінностей особистості дошкільника чільне місце відведене художній літературі. Літературні твори вирізняються особливою здатністю активно впливати на почуття і розум дитини, розвивати її емпатійність, емоційність. Художня природознавча література є потужним педагогічним засобом, який сприяє розширенню кругозору дітей, знайомить із подіями та явищами, які не можна спостерігати у даний момент, розкриває таємниці природного довкілля, встановлює взаємозв'язки й відносини у природі та між природою і людиною, формує в дитини емоційно-ціннісне ставлення до природи.

Характерною ознакою сучасної еколого-природничої освіти є її інноваційність, що виявляється у відмові від традиційних підходів, від використання традиційних засобів у реалізації визначених цілей. Об'єктивно інноваційність пов'язують з творчістю. Освітній процес, що має творчий вимір, в якому кожен учасник може зреалізувати свої творчі здібності і задатки, є набагато привабливішим й ефективнішим у порівнянні з тим, який організовується у традиційному форматі. Саме тому увага дослідників прикута до моделювання освітньої діяльності, що ґрунтується на творчому підході та використовує його інструменти. Зокрема, це стосується і використання

художньої природознавчої літератури в еколого-природничій освіті дітей дошкільного віку.

Проведений історико-педагогічний аналіз засвідчив, що застосування художньої літератури у процесі ознайомлення дітей з природою широко підтримувалося й пропагувалося відомими педагогами й методистами минулого. Зокрема, значну увагу цьому питанню приділяв К. Ушинський, пропонуючи дітям для читання оповідання і казки про природу. Укладені ним читанки «Рідне слово» і «Дитячий світ» до цього часу не втратили своєї актуальності. Високу оцінку надавав виховному значенню художньої літератури, зокрема казки, яка доносить до серця й розуму дитини могутній творчий дух народу, погляди на життя, ідеали, прагнення, виховує любов до рідної землі, В. Сухомлинський. Ідею звернення до художньої літератури як засобу пізнання дитиною світу природи втілювали в практику виховання дітей дошкільного віку Є. Водовозова, С. Русова, Є. Тихеева, Л. Шлегер та ін. Активно досліджувалися науковцями і психологічні аспекти означеної проблеми. Так, особливостям сприймання дошкільниками змісту художніх творів були присвячені праці Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Запорожця, С. Рубінштейна та ін.

Сучасна педагогічна наука і практика, спираючись на вже напрацьовані ідеї, здійснює пошук інноваційних шляхів використання художньої літератури у формуванні природничо-екологічної компетентності дошкільників. Зокрема, заслуговує на увагу розроблена Г. Беленькою та Т. Науменко технологія формування природничо-екологічної компетентності дошкільників засобами екологічної казки. Цінною, на наш погляд, є пропонована Г. Тарасенко авторська технологія естетико-екологічного виховання дітей, яка передбачає широке використання художніх творів про природу. На особливому значенні художньої літератури в екологічній освіті та вихованні дошкільників наголошують Н. Гавриш, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Яришева та ін. Ці ідеї, без сумніву, є прогресивними для сучасної теорії і практики дошкільної освіти.

Таким чином, проблема застосування художньої літератури у формуванні природничо-екологічної компетентності дошкільників широко досліджується науковцями. Утім практика роботи закладів дошкільної освіти показує, що вихователі не завжди володіють інноваційними прийомами роботи з літературними творами, не вміють поєднувати їх з іншими методами пізнання природного довкілля, тяжіють до традиціоналізму у використанні художньої літератури. Таким чином, актуальність означеної проблеми, а також заявлена суперечність між її теоретичною розробленістю і практичним утіленням зумовили вибір нами теми дослідження: *«Реалізація інноваційно-творчого підходу до формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури»*.

Об'єкт дослідження – процес еколого-природничої освіти дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – шляхи реалізації інноваційно-творчого підходу до використання художньої літератури в еколого-природничій освіті старших дошкільників.

Мета дослідження: визначити шляхи реалізації інноваційно-творчого підходу до використання художньої літератури в еколого-природничій освіті старших дошкільників та розкрити методичні засади їх утілення в умовах закладу дошкільної освіти.

З урахуванням поставленої мети були визначені такі **завдання дослідження:**

- 1) проаналізувати наукові джерела з проблеми дослідження з метою розкриття змісту базових його дефініцій;
- 2) визначити роль читання художньої літератури у формуванні природничо-екологічної компетентності дошкільників, розкрити педагогічний потенціал художнього слова;
- 3) визначити критерії, показники, діагностувати рівні сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку;

- 4) окреслити шляхи реалізації інноваційно-творчого підходу до використання художньої літератури в еколого-природничій освіті старших дошкільників та розкрити методичні засади їх утілення в умовах закладу дошкільної освіти.

Відповідно до визначених завдань, об'єкта й предмета дослідження було застосовано такі **методи дослідження**:

- *теоретичні*: аналіз психологічних і педагогічних джерел, нормативних документів, в тому числі, Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, освітніх програм, навчально-методичних посібників, педагогічної документації дошкільного закладу з метою визначення сутності, змісту, методів, особливостей процесу еколого-природничої освіти дошкільників;
- *емпіричні*: педагогічний експеримент; обсерваційні методи (включене спостереження), вивчення продуктів діяльності дітей для виявлення рівнів сформованості у них природничо-екологічної компетентності.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося у дитячому логопедичному центрі «ЛогоКлуб». У дослідженні взяли участь 20 дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження здійснювалась на V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (22-23 квітня 2021 року, м.Вінниця), у XIII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Мова й література у проєкції різних наукових парадигм» (15 квітня 2022 року, м. Полтава), V Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (V школа технологій інклюзивної освіти)» (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 17-18 листопада 2021 року), VI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування

творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (Вінниця, 6-7 липня 2022 р.).

Основні результати дослідження висвітлено в двох публікаціях:

Рембайло В. Формування в дітей системи знань про природу засобами авторських екологічних казок. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. Вип. 10. С. 29-33.

Рембайло В., Бондар К. Формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників і молодших школярів засобами літературно-творчих проєктів. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 06-07 липня 2022 р.) / за ред. Н. О. Пахальчук, О. П. Демченко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С. 279-284.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (61 найменувань), 6 додатків. Основний зміст викладено на 78 сторінках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Беленька Г.В., Гапченко В.А. Формування емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей п'ятого року життя засобом художнього слова. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/8.1/2.pdf>
3. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» /за заг. ред. О. В. Низковської. 256с.
4. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків: Ранок, 2013. 192 с.
5. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності у дошкільних навчальних закладах / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. Київ, 2006. 302 с.
6. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літературів 2000. 376 с.
7. Василь Сухомлинський і дошкілля Полтавщини / Автор-укладач О.П. Сімон. Полтава: ПОППО, 2008. 200 с.
8. Ващенко Г. Виховний ідеал : монографія. Полтава : Полтавський вісник, 1994. 191 с.
9. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєво-творчої діяльності в дошкільному дитинстві : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.02. К., 2002. 32 с.
10. Галуза С. Як навчити дітей милуватися природою. 2005. Жовтень (22/23). С. 32-35.
11. Глухова Н. Емоційне спілкування дитини з природою як умова творчого осягнення світу. *Дошкільне виховання*. 2001. № 1. С. 8-10.
12. Горопаха Н. Виховання екологічної культури дітей. Рівне : Волинські обереги, 2001. 212 с
13. Демченко О.П. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку соціальної обдарованості дітей в проблемному полі педагогіки вищої школи. Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького

- державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка» / ред. кол. М. Чепіль (головний редактор) та ін. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка. Випуск 6/38 (2018). С.116-130.
14. Демченко О.П. Практикум з історії педагогіки : навчально-методичний посібник для викладачів історії педагогіки, на допомогу студентам педагогічних ВНЗ під час самостійного вивчення теоретичних основ, підготовки до семінарських і практичних занять. К. : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
  15. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. 3-є вид. К. : Академвидав, 2015. 304 с.
  16. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. URL: <https://sites.google.com/site/dnzsonecko34/ekologicne-vihovanna>
  17. Екологічне виховання дошкільників. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/1409-use-dlya-ekologchnogo-vihovannya-dtey-doshklnogo-vku>
  18. Зайцева Л. І. Формування у старших дошкільників науково-практичного досвіду в сфері природно-предметного довкілля : теоретико-методичний аспект : монографія / Л. І. Зайцева ; НАПН України, Ін-т пробл. виховання. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2012. 381 с.
  19. Зязюн І.А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії. *Світло*. 1996. №1. С. 24.
  20. Колеснік К., Комарівська Н., Карук І., Пахальчук Н. *Розвиток зв'язного мовлення старших дошкільників засобами театралізації*. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти. Вип.17(2). Слов'янськ, 2022. С. 104-115.
  21. Конюхова Т. Авторська казка про природу. *Дошкільне виховання*. 2006. № 2. С. 7-9.
  22. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л.

- Іваницька]. Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. Вип.23. С.36-42.
23. Лабковська Г. Естетична культура і естетичне виховання. Тернопіль : Джура, 2013. 304 с
  24. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. К. : Освіта, 1993. 142 с.
  25. Лисенко Н. В. Еко-око : дошкільник пізнає світ природи : навч. – метод. посіб. Київ : Слово, 2015. 352 с.
  26. Лисенко Н. В. Організація пошуково-дослідницької роботи в дитячому садку. Київ : РУМК, 1990. 123 с.
  27. Лохвицька Л. В. Програма з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» . Тернопіль: Мандрівець, 2014. 128 с.
  28. Науменко Т.С. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2008. 19 с
  29. Овчаренко К. С. Як розвивати пам'ять, мислення і розумові сили дитини. Педагогіка В. Сухомлинського як втілення гуманістичних загальнолюдських ідеалів. Миколаїв, 1998. 120с.
  30. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу : інноваційні підходи . Дошкільне виховання. 2010. № 7. С. 6-10.
  31. Плохій З. П. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника: навч. посіб. Київ : Світич, 2010. 144 с.
  32. Половіна О. А. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників (на матеріалі ознайомлення з пейзажним живописом) : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.08. К., 2007. 21 с.
  33. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2006. 456 с.
  34. Приступ В. В. Методика ознайомлення дітей з природою. URL: http://krempeddoshk.at.ua/ld/1/122_99s.pdf
  35. Присяжнюк Л.А. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою : інвайроментальний вимір // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів

- науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв (м. Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 01-02 квітня 2015 р.) / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. С. 191-194.
36. Присяжнюк Л.А. Організація активно-дієвого пізнання дошкільниками природи в контексті педагогіки емпайерменту / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 44-48.
37. Про концепцію екологічної освіти в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>
38. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі / за ред. Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
39. Різноманітність інноваційних підходів до еколого-природничої освіти дошкільників. URL: <http://leleka.rv.ua/riznomanitnist-innovaciynih-pidhodiv-do-ekologo-pryrodneychoyi-osvity-doshkil-nykiv-metodychna-skarbnychka-vyhovatelya.html>
40. Скубашевська О.С. Інноваційна освіта як акт творчості. *Мультиверсум* : філософський альманах: зб. наук. пр. К., 2008. Вип. 70. С. 229-236.
41. Слободяник Д., Колеснік К.А. Розвиток творчих здібностей у молодших школярів засобами казки. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали четвертої науково-практичної Інтернет-конференції молодих науковців та студентів*. Випуск 6. Бердянськ, Вінниця, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Кропивницький, Мукачеве, Полтава, Умань, Херсон. 2020. С.99-101.
42. Соцька О. Від знань та емоцій до екологодоцільної поведінки. Дошкільне виховання. 2014. № 11. С. 24-27.
43. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. Київ: Рад. шк. 1976. 390 с.
44. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину. Київ : Рад. Школа, 1977. 149с.
45. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Київ : Рад. шк., 1977. 670 с.

46. Сухомлинський В.О. Школа і природа. Київ : Рад. шк., 1977. 639 с.
47. Тарасенко Г. Дивосвіт : технологія естетико-екологічного виховання. К. : Центр, 1995. 209 с.
48. Тарасенко Г. Екологія дитинства : полілог науково-педагогічних підходів. Дошкільне виховання. 2014. № 5. С. 3-4.
49. Тарасенко Г. Щоб серце відгукнулось на красу : середовищний підхід до організації освітнього процесу. Дошкільне виховання. 2015. № 6. С. 10-15.
50. Тарасенко Г. Формування естетичного ставлення до природи в системі екологічного виховання школярів. *Світ виховання*. 2004. Січ. – Лют. (№ 1). С. 16-19.
51. Фролова О.А. Роль художественной литературы в воспитании детей и развитии их речи. URL: <http://www.ivalex.vistcom.ru>
52. Чумак В. В. Вікова психологія : навч. посіб. Бердянськ, видавець Ткачук О. В., 2015 192 с.
53. Шикирінська О.А. Педагогічний потенціал театралізованої діяльності дошкільників. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : зб. матер. V Міжнар. наук-практ. Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк ; ВДПУ, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 586-589.
54. Щотка О.П. Гендерна психологія: навч. посіб. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. 359 с.
55. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: навч посіб., Київ: Вища школа, 1993. 255 с.
56. Vygotsky, L. S. (2004). Imagination and Creativity in Childhood. *Journal of Russian and East European Psychology*, 42, 7-97.
57. Zaporozhets, A.V. (2000). Psixologiya dejstviya. *Izbranny'e psixologicheskie trudy*. Warszawa : MPSI, 2000. 264 s.
58. Wainwright, J. (1999). The Grammar of Fantasy by Gianni Rodari. *Journal of Childhood Studies*, 24 (1), 40. Retrieved from <https://journals.uvic.ca/index.php/jcs/article/view/17401>

59. Karuk I., Kolesnik K., Kryvosheya T., Prysiashniuk L., Shykyrynska O. Organization of group activities of older preschool children in the process of experimenting. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference, May 28 th - 29th. Rezekne, 2021. Vol. II. P. 729-743.
60. Demchenko, O., Bondar, Y., Shykyrynska, O., Komarivska, N., Lyubchak, L., Stakhova, I., & Dabizha, L. (2022). Development of youth's creative abilities schoolchildren by BYOD technology. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference May 27th-28th, (I volume), 341-350
61. Khilya A., Kolosova O., Blashkova O., Hodlevska V. Use of Art Pedagogy in the Process of Adaptation of Immigrant Student to the Conditions of the University. *Society. Integration. Education*. 15th International Scientific Conference. Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia. 2021. P. 259-269. <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/6319>